שמואל לא עייל קמיה דרב אסי רב אסי לא עייל קמיה דרב אמרי מאן נתרח נתרח שמואל וניתי רב ורב אסי [א] ונתרח רב או רב אסי רב מילתא בעלמא הוא דעבד ליה לשמואל משום ההוא מעשה דלטייה אדבריה רב עליה אדהכי והכי אתא שונרא קטעיה לידא דינוקא נפק רב ודרש [א] חתול מותר להורגו ואסור לקיימו ואין בו משום גזל ואין בו משום השב אבידה לבעלים וכיון דאמרת מותר להורגו מאי ניהו תו אסור לקיימו מהו דתימא מותר להורגו איסורא ליכא קמ"ל אמרי וכיון דאמרת אין בו משום גזל מאי ניהו תו אין בו משום השב אבידה לבעלים אמר רבינא [ב] לעורו מיתיבי רבי שמעון בן אלעזר אומר מגדלין כלבים כופרין וחתולין וקופין וחולדות סנאים מפני שעשויין לנקר את הבית לא קשיא הא באוכמא הא בחיורא והא מעשה דרב אוכמא הוה התם אוכמא בר חיורא הוה והא מבעיא בעיא ליה רבינא דבעי רבינא אוכמא בר חיורא מהו כי קמבעיא ליה לרבינא באוכמא בר חיורא בר אוכמא מעשה דרב באוכמא בר חיורא בר חיורא הוה (חב"ד בי"ח בח"ן סימן) אמר רבי אחא בר פפא משום רבי אבא בר פפא משום רבי אדא בר פפא ואמרי לה אמר ר' אבא בר פפא משום רבי חייא בר פפא משום רבי אחא בר פפא ואמרי לה אמר ר' אבא בר פפא משום רבי אחא בר פפא משום רבי חנינא בר פפא [ג] מתריעין * על החיכוך בשבת ודלת הננעלת לא במהרה תפתח והלוקח בית בארץ ישראל כותבין עליו אונו אפילו בשבת מיתיבי [ד] ושאר פורעניות המתרגשות ובאות על הצבור כגון חיכוך חגב זבוב צירעה ויתוש ושילוח נחשים ועקרבים לא היו מתריעין אלא צועקים לא קשיא כאן בלח [ה] כאן ביבש דאמר רבי יהושע בן לוי [ו] שחין שהביא הקב"ה על המצרים לח מבחוץ ויבש מבפנים שנאמר [1] ויהי שחין אבעבועות פורח באדם ובבהמה ודלת הננעלת לא במהרה תפתח מאי היא מר זוטרא אמר סמיכה רב אשי אמר [ז] כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו רב אחא מדיפתי אמר לעולם אין מטיבין לו ולא היא רב אחא מדיפתי מילתא דנפשיה הוא דאמר והלוקח בית בארץ ישראל [ח] כותבין עליו אונו אפילו בשבת בשבת סלקא דעתך אלא כדאמר רבא התם [ט] אומר לנכרי ועושה ה"נ אומר לנכרי ועושה ואע"ג [י] דאמירה לנכרי שבות היא משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו ביה רבנן אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן [כ] הלוקח עיר בארץ ישראל כופין אותו ליקח לה דרך מארבע רוחותיה משום ישוב ארץ ישראל: ת"ר [ל] עשרה תנאין התנה יהושע

שיהו

שמואל לא עייל קמיה דרב אסי. שהיה גדול ממנו ורב אסי תלמיד של רב הוה: **מאן נתרח.** מי יתאחר מבחוץ ויבא אחרונה יחידי: **נתרח שמואל.** בחוץ ויבואו רב ורב אסי רב ואח"כ תלמידו: **מלתא בעלמא הוא דעבד לשמואל.** שמואל קטן שבכולן היה וזה שאין רב נכנס לפניו טיבותא ויקרא הוא דקא עבד ליה משום מעשה דלטייה לשמואל בשמונה שרלים (שבת דף קח.): **אדבריה עליה.** הטעינו עליה לנהוג בו כבוד: **אדהכי והכי.** דהוו מסרבי אתא שונרא וקטעיה לידא דההוא ינוקא: **חיורא.** מועד להזיק אדם: **מתריעים.** בצבור ובתענה ובשופרות ובחצוצרות במסכת תענית [יד.]: **חיכוך.** שחין שמתחכך האדם עליה פרוטי"ר בלע"ז: **ודלת הננעלת.** על האדם מהיות מצלים: **לא במהרה תפתח.** ונפקא מינה לאפושי ברחמי: (א) **מלתא דנפשיה.** כב"ב בהשותפין (דף יב:) דלימנוה לאותביה ברישא ולא איסתייעא מילתא: **והלוקח בית.** מנכרי: **אונו.** שטר מכירה: **לא היו מתריעין.** בשבת: **צועקין.** ביחיד: **יבש.** קשה מלח: **אבעבועות פורח.** בפריחתו דהיינו מבחוץ הוא מבעבע דהיינו לח מכלל דבפנים הוי יבש:

שיהו

נפק רב ודרש. לא עמה על זה המעשה תיקן דהא פריך עלה מברייתא אלא דרש דמקודם נתקן:

מותר להורגו ואסור לקיימו. והא דאמר ר"ל בפ"ק דסנהדרין (דף טו: ושם) גבי ארי ונמר ודוב וברדלס ונחש דאפי' ר"א דאמר כל הקודם להורגו זכה היינו דוקא כשהמיתו אבל לא המיתו לא היינו נקשורין בשלשלת שכן דרך לגדלן והכא בחתול שאין קשורה א"נ מהנהו רגילים בני אדם להזהר ולא אתי לידי היזק אבל מחתול אין נזהרין שאין יודעים אם היא בר אוכמא או בר חיורא שאין מכירים באבותיהם:

אמר רבינא לעורו. שאם (ג) מצאו מת אין חייב בהשבת העור * וקצת תימה כיון דאשמועינן דאין בו משום גזל למאי איצטריך הך דמותר להורגו וי"ל דאין לחוש כיון דמתחילה קאמר דמותר להורגו:

מתריעין על החיכוך בשבת. ע"כ לאו היינו התרעה בשופר דשופר בשבת מי איכא כדדייק בספ"ק דתענית (דף יד. ושם) אלא התרעה בפה בעננו וסבר כמ"ד התם דעננו קרי ליה התרעה ותימה דמאי פריך מההיא דבשאר מיני פורעניות דקתני לא היו מתריעין על החיכוך אלא צועקים דילמא ה"ק לא היו מתריעין בשופר אלא צועקים בפה בעננו ואין לומר אע"ג דתרוייהו בפה התרעה לחוד וצעקה לחוד דהתם משמע דלמ"ד עננו קרי ליה התרעה חדא היא וי"ל דה"פ מדקאמר שבשבת מתריעין לכל הפחות בעננו א"כ ראוי לעשות על החיכוך התרעה אפי' בשופר בחול כיון שהוא דבר גדול כל כך דבשבת צועקים:

על החגב. ל"ג ועל הגובאי דהא במתני' דסדר תעניות האלו (תענית יט.) תנן שמתריעין על הארבה ועל החסיל ועל הגובאי וי"ל דהתם בפה ועי"ל דספיר גרסינן ליה והתם בגובאי המזיק לשדות דומיא דארבה (ד) ומתני' דקתני התם וגובאי דהכא במזיק לבני אדם דומיא דצרעים ושילוח נחשים. פירוש ר"י:

לעולם אין מטיבין לו. והא דקאמר איהו גופיה בעובדא דידיה לא במהרה מטיבין לו בפרק קמא דבבא בתרא (דף יג:) זה אמר בשעה שהיה סבור עדיין שיחזירו וימנו אותו ראש ישיבה אבל לבסוף שלא החזירוהו אמר לעולם אין מטיבין לו:

אומר לנכרי ועושה. דוקא משום מצוה זו דישוב דא"י אבל לצורך מצוה אחרת לא שרי אמירה לנכרי ואפי' לצורך מילה משמע בפרק הדר (עירובין דף סח.) דלא שרי אמירה לנכרי באיסורא דאורייתא גבי ההוא ינוקא דאישתפיך חמימיה דקאמר נשייליה לאימיה אי צריכה נחים ליה אגב אימיה משמע דאי לא צריכה אימיה לא שרי אפילו על ידי נכרי וי"ם שכתוב בהדיא נחים ליה נכרי אגב אימיה ולכאורה משמע שלפני המילה היה והיו צריכין לחמימי כדי למולו ולא שרי אפילו ע"י נכרי אלא אגב אימיה כדשריא הכא והתם בעובדא דלעיל דקאמר (ג) גבי ינוקא אחרינא נימא ליה לנכרי דניתי מגו ביתא ההוא דלעיל איסורא דרבנן הוה להביא דרך חצר שלא עירב ואפילו איסורא דרבנן אור"י שאין להתיר משום מצוה אחרת על ידי נכרי כגון להביא ספר דרך כרמלית כדי ללמוד בו דדוקא מילה דהיא גופא דחי שבת שרי על ידי נכרי איסור דרבנן ומיהו בה"ג משמע דאפילו איסורא דאורייתא שרי על ידי נכרי לצורך מילה שפירש דאפי' דניתי נכרי מתוך ביתו דהיא דרך רשות הרבים דהוי איסורא דאורייתא שרי על ידי נכרי לצורך מילה כמו הכא משום ישוב ארץ ישראל ולדבריהם בעובדא בתרא דקאמר נחים ליה נכרי אגב אימיה לאחר המילה הוה ולאחר שלשה שכבר נתרפא הולד יפה ולספרים דל"ג נכרי נוכל לומר דע"י ישראל קאמר ומתוך שבעה דמחללין עליה השבת אם אמרה צריכה אני כדאמרינן בפרק מפנין (שבת דף קכט. ושם) אבל אין נראה דעל ידי ישראל הוה אסור להרבות בשביל התינוק כדאמרינן בפ"ק דחולין (דף טו:) ולפי ה"ג עפי אית לן למישרי על ידי נכרי איסורא דאורייתא מאיסורא דרבנן על ידי ישראל כדמסיק התם אהאי עובדא ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה ואמרינן נמי בפרק ר' אליעזר דמילה (שבת דף קל:) כשם שאין מביאין דרך רשות הרבים כך אין מביאין דרך גגות חצירות וקרפיפות והיה נראה מתוך ה"ג להתיר ביום שני אפילו של ר"ה לעשות כל צרכי מילה אפילו לכרות עצים לעשות ברזל ע"י ישראל שהרי מת דלא שרי לקבור על ידי נכרי כדמוכח בפ"ק דר"ה (דף כ.) אפילו

הכי

עין משפט נר מצוה

קמב א ב מיי' פט"ו מהלכות גזלה ואבדה הלכה יח סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן רסו סעיף ד:

קמג ג מיי' פ"א מהל' תענית הלכה יג טוש"ע א"ח סימן תקעו סעיף ה:

קמד ד מיי' שם הלכה ט י ועי' בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם סעי' ז:

קמה ה מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף ה:

קמו ו ז מיי' פ"ו מהל' שבת הלכה יא [טוש"ע א"ח סימן שו סעיף יא]:

קמז ח מיי' פ"ו מהל' שכנים הלכה כ:

קמח ט מיי' פ"ה מהל' נזקי ממון הלכה ג סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סימן רעד סעיף א בהג"ה:

מוסף רש"י

חיכוך. כמו נתחכך בכותל (תענית יד.). **חגב.** ארבה, כתרגומו (שם). **צירעה.** עוקצת את האדם (שם). **ויתוש.** יתושין נכנסין בעיניו ובחוטמו (שם). **פורח.** היינו מה שנראה למעלה, דבר הבולט הוי פורח (בכורות מא.). **אונו.** שטר מכירה, כמו (ב"ב נג.) והיו אונות ושטרות יוצאין על שמו (גיטין ח:). **אפילו בשבת.** אם לקחה מן העכו"ם ורוצה לילך לדרכו בשבת (שם). **דאמירה לנכרי שבות.** מדרבנן (ב"מ צ.). **משום ישוב ארץ ישראל.** לגרש עובדי כוכבים ולישב ישראל בה (גיטין ח:).

מסורת הש"ם

(א) תענית יד., (ב) בכורות מא., (ג) ב"ב יג:, (ד) גיטין ח:, (ה) [שבת קכט. מילה כב.], (ו) [שבת קל. עירובין סז: גיטין ח: ב"מ צ.], (ז) עירובין ח., (ח) [צ"ל ותפיל].

תורה אור השלם

1. וַיִּקְחוּ אֶת פִּיחַ הַכִּבְשָׁן וַיַּעַמְדוּ לִפְנֵי פַרְעֹה וַיִּזְרֹק אֹתוֹ מֹשֶׁה הַשָּׁמָיְמָה וַיְהִי שְׁחִין אֲבַעְבֻּעֹת פֹּרֵחַ בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה: שמות ט י

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מלתא דנפשיה נ"ל אחר ד"ה אבעבועות: (ב) תוס' ד"ה אמר וכו' שאם מצאו מת: (ג) ד"ה אומר וכו' דקאמר רבה גבי ינוקא:

גליון הש"ם

גמ' על החיכוך בשבת. עי' בכורות דף לח ע"ב תוספות ד"ה וסימניך: רש"י ד"ה מאן נתרח מי יתאחר. וכן תרגמיה בגמ' גיטין דף סח ע"ב וכן מתרגמא ע"ז דף יח ע"א: תוס' ד"ה אמר וכו' וקצת תימה. עיין תשו' רשד"ם חיו"ד סימן רלב ותשובת מהרי"ט אלגאזי סימן סל"ו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ונתרח רב או רב אסי רב מילתא. עיין שיטה מקובצת:

לעזי רש"י

פרוטי"ר. לחכך, לשפשף.